

Agnieszka Wiśniewska

Uniwersytet Szczeciński
Wydział Zarządzania i Ekonomiki Usług
Katedra Bankowości i Finansów Porównawczych
agnieszka.wisniewska@wzieu.pl

WYDATKI NA ŻYWNOSĆ W POLSKICH GOSPODARSTWACH DOMOWYCH Z UWZGLĘDNIENIEM ŚWIADCZENIA WYCHOWAWCZEGO „RODZINA 500+”

Streszczenie: Celem gospodarstwa domowego jest zapewnienie jego członkom maksymalnej korzyści z nabywanych dóbr. Gospodarstwo domowe posiada zdolność do podejmowania decyzji, w tym decyzji finansowych. Gospodarstwo domowe posiadane środki pieniężne odpowiednio dzieli. Część przeznaczana na wydatki bieżące (w tym wydatki związane z żywnością), na zobowiązania oraz oszczędności i inwestycje. Celem niniejszego artykułu jest analiza udziału wydatków na żywność w budżecie gospodarstwa domowego. Przeanalizowane zostaną dochody gospodarstwa domowego przed i po wprowadzeniu programu „Rodzina 500+”. Zgodnie z tezą, po wprowadzeniu świadczenia wychowawczego, środki pieniężne do dyspozycji gospodarstw domowych zwiększyły się, a przy tym także wydatki na żywność (zachodzące zmiany znajdują odzwierciedlenie w badaniu krótkookresowym).

Słowa kluczowe: gospodarstwo domowe, „Rodzina 500+”, budżet gospodarstw domowych, dochody, wydatki.

JEL Classification: D12, D13.

Wprowadzenie

Gospodarstwo domowe jako grupa osób, które wspólnie zamieszkują i prowadzą wspólny budżet, może podejmować wiele decyzji, w tym także decyzji finansowych. Gospodarstwa domowe stanowią o tym, w jaki sposób ich budżet zostanie podzielony. Część ze środków pieniężnych jest przeznaczana na spłatę zobowiązań, czyli spłatę rat kredytów i pożyczek zaciągniętych we wcze-

śniejszych okresach. Środki finansowe mogą zostać również zaoszczędzone. Oszczędnościami są zasoby pieniężne, stanowiące różnicę między dochodami a wydatkami. Z kolei wydatki mogą być przeznaczane na różne cele – podróże, odzież, dobra luksusowe, korzystanie z kultury. Wśród wydatków wymienia się przede wszystkim te przeznaczane na żywność. Zanim gospodarstwo domowe będzie podejmowało decyzje w zakresie wydatkowania, konieczne jest jednak pozyskanie środków pieniężnych. Podmioty te otrzymują przede wszystkim wynagrodzenie za pracę, ale także renty, emerytury czy świadczenia rodzinne i wychowawcze. Wśród tych świadczeń wymienić można świadczenie wprowadzone w kwietniu 2016 r. – „Rodzina 500+”. Program ten stanowi dodatkowe środki finansowe w budżecie gospodarstwa domowego, a przy tym zmienia strukturę wydatkową (w tym również wydatki na żywność).

W artykule autorka podjęła próbę wskazania tego, czym jest budżet gospodarstwa domowego oraz jakimi metodami gospodarstwo domowe może się posługiwać, planując ten budżet. Ponadto wskazała przykłady dochodów i wydatków, które występują w gospodarstwach domowych. Podjęła tematykę z zakresu świadczenia wychowawczego „Rodzina 500+” i zagadnień teoretycznych związanych z prawem Engla. Analizie poddane zostały dochody i wydatki gospodarstw domowych przed i po wdrożeniu programu „Rodzina 500+”. Przeanalizowano strukturę spożycia żywności oraz wysokość wydatków żywnościowych i ich udział w wydatkach ogółem.

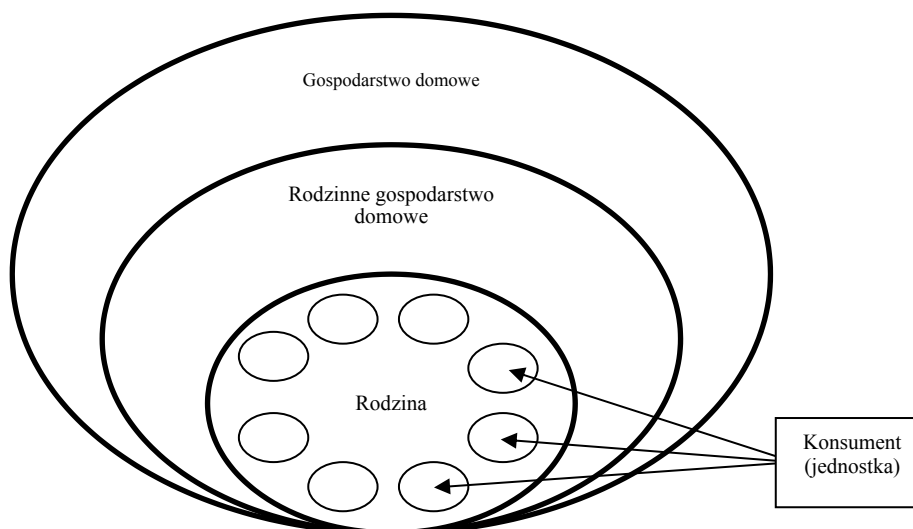
1. Gospodarstwo domowe i jego budżet. Świadczenie „Rodzina 500+”

Gospodarstwo domowe, jak wskazano, jest najstarszym podmiotem występującym w gospodarce. Pojęcie „gospodarstwa domowego” może być definiowane w różny sposób. Próba zdefiniowania tego pojęcia została podjęta przez Bywalca [Bywalec, 2017, s. 11], Światowy [Światowy, 2012, s. 57] czy Wiśniewską [Wiśniewska, 2016, s. 93]. Na potrzeby niniejszego opracowania przyjęto definicję gospodarstwa domowego zaproponowaną przez Zalegę. Gospodarstwo domowe zostało określone jako podmiot autonomiczny, który został wyodrębniony w sensie ekonomicznym. Podstawą takiego wyodrębnienia jest własność osobista, podejmowanie indywidualnych decyzji w sferze konsumpcji, gdzie celem takiego postępowania jest maksymalne i najbardziej racjonalne zaspokojenie wszelkich możliwych potrzeb wszystkich członków gospodarstwa domowego [Zalega, 2012, s. 79-80]. Z pojęciem „gospodarstwa domowego” łączy się wiele innych, zbliżonych określeń. Wśród nich wyróżnić można „rodzinę”, „rodzinne gospodarstwo domowe” czy „gospodarstwo konsumenckie”. Rozróżnienie tych pojęć uszeregowano w tab. 1.

Tabela 1. Pojęcia pokrewne do gospodarstwa domowego

Pojęcie	Wyjaśnienie
Konsument	Gospodarstwo domowe utożsamiane jest z jednostką, czyli z konsumentem. Podejmowane decyzje przez gospodarstwo domowe w praktyce podejmowane są przez jednostkę, czyli konsumenta [Galbraith, 1979, s. 79]
Rodzina	To kategoria socjologiczna. Rodzina określana jest jako podstawowa grupa społeczna, w której bardzo ważną rolę pełnią więzy łączące członków rodziny (związek rodzicielski, małżeński, więzy krwi lub adopcja). Dodatkowym aspektem w przypadku rodziny jest wewnętrzna struktura oraz pozycje zajmowane przez członków rodziny (np. głowa rodziny, dziecko) i interakcje zachodzące między członkami rodziny [Gelles, 2000]
Rodzinne gospodarstwo domowe	Osoby, które są ze sobą spokrewnione lub spowinowacone, zamieszkujące razem i wspólnie prowadzące gospodarstwo domowe. Rodzinne gospodarstwo domowe wspólnie korzysta z dóbr trwałego użytku, a także gromadzi i dysponuje środkami finansowymi. Przy tym podejmowane są działania wychowawcze, kulturotwórcze i opiekuńcze wśród członków rodzinnego gospodarstwa domowego
Gospodarstwo konsumentkie	Gospodarstwo, które nie dysponuje własnymi środkami produkcji. Utrzymuje się z pracy członków gospodarstwa poza obrębem tego gospodarstwa, a przy tym realizuje funkcję produkcyjną gospodarstwa [Zalega, 2012, s. 78]. Pojęcie to jest używane jako synonim gospodarstwa domowego

Klasyfikacja pojęć związanych z gospodarstwem domowym jest niezwykle istotna z punktu widzenia zamiennego stosowania wyżej wymienionych określeń. W literaturze wielokrotnie spotkać można utożsamienie pojęć „rodziny” z „gospodarstwem domowym”. Uproszczenie takie stosował Samuelson, Beskid czy Tymowski. Na rysunku 1 zaprezentowano modelowe wyjaśnienie pojęcia „gospodarstwa domowego” i pojęć pokrewnych.

Rys. 1. Modelowe ujęcie pojęcia gospodarstwo domowe

Jak wspomniano, nadrzędnym celem gospodarstwa domowego jest maksymalne zaspokojenie potrzeb jego członków. W tym celu gospodarstwa domowe podejmują wiele decyzji, a przede wszystkim decyzji finansowych. Dziela swój dochód tak, aby możliwa była realizacja zobowiązań, zaspokojenie konsumpcji bieżącej oraz oszczędności. Kontrolę nad dochodami i wydatkami ułatwiają gospodarstwom domowym narzędzia, wśród których można wyróżnić plany finansowe, sprawozdania finansowe oraz budżety domowe [Gitman, Joehnk, Billingsley, 2014, s. 43]. Budżet gospodarstwa domowego służy monitorowaniu i kontroli dochodów, wydatków, a także zakupów i oszczędności w obrębie jednego miesiąca. Budżet gospodarstwa domowego sporządzony może być także na kilka miesięcy, rok czy nawet kilka lat. Należy zwrócić także uwagę na to, że budżet gospodarstwa domowego pozwala na określenie poziomu dochodów i wydatków w danym tygodniu, miesiącu czy roku, a przy tym stwarza możliwość oszacowania wysokości oszczędności. Zaletą prowadzenia budżetu gospodarstwa domowego jest to, że pozwala on na kontrolę wydatków, a przy tym ma wpływ na zapobieganie niewypłacalności. Dodatkowym aspektem związanym z prowadzeniem budżetu gospodarstwa domowego jest to, że stanowi on dobre narzędzie do planowania oszczędzania na specjalny cel (np. zakup dóbr trwałego użytku) [Musiał, 2015, s. 235]. Również w przypadku gospodarstwa domowego i jego budżetu strona wydatkowa jest równa stronie dochodowej. Według Głównego Urzędu Statystycznego budżet gospodarstwa jest systematycznym zestawieniem przychodów i rozchodów, zarówno pieniężnych, jak i niepieniężnych gospodarstwa domowego w określonym czasie [GUS, 2010, s. 15]. Wśród pozycji dochodowych i kosztowych budżetu gospodarstwa domowego wyróżnić można przede wszystkim przychody oraz rozchody, określone w kategoriach netto. Przychody netto zawierają dochód rozporządzalny (lub dochody), a także pozycje oszczędnościowe, sklasyfikowane po stronie przychodowej. Rozchody netto to wszystkie wydatki gospodarstwa domowego, w tym również pozycje oszczędnościowe po stronie rozchodowej.

Wskazać należy również dochody i wydatki gospodarstw domowych. Dochód rozporządzalny to suma bieżących pieniężnych oraz niepieniężnych dochodów wszystkich członków danego gospodarstwa domowego, który pomniejszony jest o zaliczki na podatek dochodowy. Dochód rozporządzalny pomniejsza się również o składki na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne. Dochód ten przeznaczony jest na wszelkiego rodzaju wydatki, w tym wydatki konsumpcyjne oraz przyrost oszczędności. Dochodem do dyspozycji nazywa się dochód rozporządzalny, który pomniejszony jest o pozostałe wydatki (np. podatki i opłaty na rzecz państwa oraz samorządu lokalnego). Wydatki w ogólnym rozumieniu to wydatki na towary i usługi konsumpcyjne oraz pozostałe wydatki, wskazane

powyżej. Wydatki na towary i usługi konsumpcyjne gospodarstwo domowe przeznacza na zaspokojenie potrzeb [Świetlik, 2015 s. 4-5]. Przykłady dochodów i wydatków gospodarstw domowych, zawierających się w budżecie gospodarstw domowych zawarto w tab. 2.

Tabela 2. Przykłady dochodów i wydatków w budżecie gospodarstw domowych

Przykłady dochodów	Przykłady wydatków
Wynagrodzenie za pracę (płaca), premie i dodatki do pensji, renta, emerytura, bezzwrotne świadczenia socjalne, rodzinne i wychowawcze, zysk z prowadzonej przez członka gospodarstwa domowego działalności gospodarczej, spadek i darowizna, otrzymane odsetki od lokat, dochód za wynajem nieruchomości (poza działalnością gospodarczą), zysk z posiadanych funduszy inwestycyjnych i jednostek uczestnictwa	Żywność, odzież i obuwie, dobra trwałego użytku (np. sprzęt RTV, AGD, meble), sport (np. sprzęt sportowy i karnety treningowe), wakacje i wypoczynek, dobra kultury (np. bilety do kina, muzeum, teatru), opieka medyczna i zakup lekarstw, potrzeby edukacyjne (np. książki, zajęcia pozalekcyjne), potrzeby dzieci (np. zabawki), używki i napoje alkoholowe, użytkowanie mieszkania, rozrywka

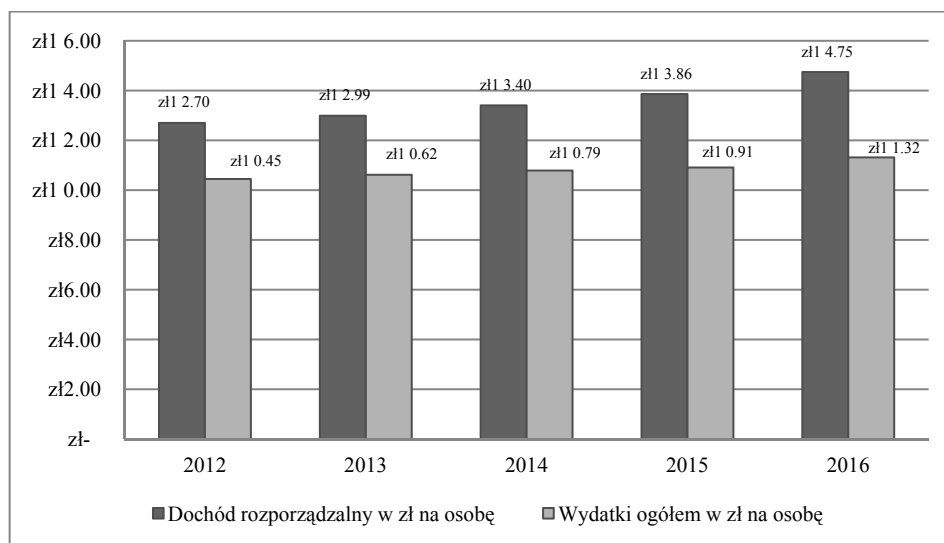
Jak wskazano powyżej, gospodarstwo domowe prowadząc swój budżet, może używać różnego rodzaju narzędzi. Monitorowanie finansów gospodarstw domowych odbywać się może poprzez dokonywanie zapisów na papierze (*paper and pen*). Kolejną pomocą w prowadzeniu budżetu gospodarstwa domowego jest korzystanie z arkuszy kalkulacyjnych czy oprogramowania finansowego (np. Excel, Intuit). Metoda ta nazywa się *desktop PFM*. Polega na tworzeniu własnej bazy transakcji przeprowadzanych w danym okresie. Kolejny sposób monitorowania to *online PFM*, czyli korzystanie z narzędzi oferowanych przez banki w ramach posiadanych przez gospodarstwa domowe kont osobistych z funkcją prowadzenia konta internetowego. Dzięki takiemu rozwiązaniu, gospodarstwo domowe może weryfikować saldo rachunków, poziom aktualnego zadłużenia i harmonogram spłat. Metoda *Web PFM* pozwala gospodarstwom domowym na gospodarowanie i monitorowanie swoich finansów za pomocą zewnętrznym platform internetowych (np. www.domowybudzet.pl) [Musiał, 2015, s. 236; Haikel-Elsabeh, Nouet, Nayaradou, 2016, s. 17-32].

Do dochodów gospodarstwa domowego, zaliczyć można również wszelkiego rodzaju świadczenia finansowe mające charakter socjalny, prorodzinny czy wychowawczy. Świadczeniem takim jest wdrożony w kwietniu 2016 r. program „Rodzina 500+”. Jego celem jest pomoc w wychowaniu dzieci oraz odwrócenie negatywnego trendu demograficznego w Polsce. Funkcjonowanie tego programu polega na wypłacie gospodarstwom domowym środków w wysokości 500 zł miesięcznie na każde drugie i kolejne dziecko. W przypadku, kiedy dochód gospodarstwa domowego nie przekroczy progu 800 zł na osobę w tymże gospodar-

stwie, świadczenie pieniężne wypłacane jest również na pierwsze lub jedyne dziecko (jeśli w danym gospodarstwie domowym żyje dziecko niepełnosprawne, próg ten wynosi 1200 zł). Te środki finansowe powiększają stronę dochodową budżetu gospodarstwa. Zwiększone dochody gospodarstwa domowego mają wpływ na zmianę struktury wydatkowej – potrzeby bieżące mogą być zaspokajane w większym stopniu lub zwiększać się może poziom oszczędności gospodarstw domowych. W kolejnej części pracy zaprezentowano zmiany dochodów gospodarstw domowych w czasie oraz zmiany poziomu wydatków, ze szczególnym uwzględnieniem wydatków na żywność.

2. Wydatki na żywność polskich gospodarstw domowych

Zgodnie z prawem zaproponowanym przez Ernsta Engla w pracy *Die Productions- Und Consumptionsverhaeltnisse des Koenigsreichs Sachsen*, pochodzącej z 1857 r., wraz ze wzrostem dochodów gospodarstw domowych wydatki na żywność rosną, ale ich udział w wydatkach ogółem zmniejsza się. Aby możliwa była weryfikacja w praktyce danego prawa, konieczna jest jednak analiza długookresowa. Ze względu na krótki czas występowania programu „Rodzina 500+” w Polsce (od kwietnia 2016 r.) nie ma możliwości przeprowadzenia wskazanej analizy długookresowej. Funkcjonowanie świadczenia wychowawczego w budżecie gospodarstw domowych oraz jego wpływ na zmiany i strukturę budżetową (w tym na zmiany w zakresie wydatków żywnościowych) uznać można na gruncie nauk ekonomicznych za zjawisko nowo rozpoczynane. Za przyczynę spadku wydatków na żywność uznaje się ogólny wzrost dochodów. Po wprowadzeniu w kwietniu 2016 r. programu wychowawczego „Rodzina 500+” wysokość dochodów polskich gospodarstw domowych zwiększyła się. Świadczenie z programu „Rodzina 500+” wśród wiejskich gospodarstw domowych stanowi 18,5% dochodu rozporządzalnego, zaś wśród miejskich gospodarstw domowych 15,4% [GUS, 2017, s. 13]. Dochód rozporządzalny oraz wysokość wydatków ogółem zaprezentowano na rys. 2.

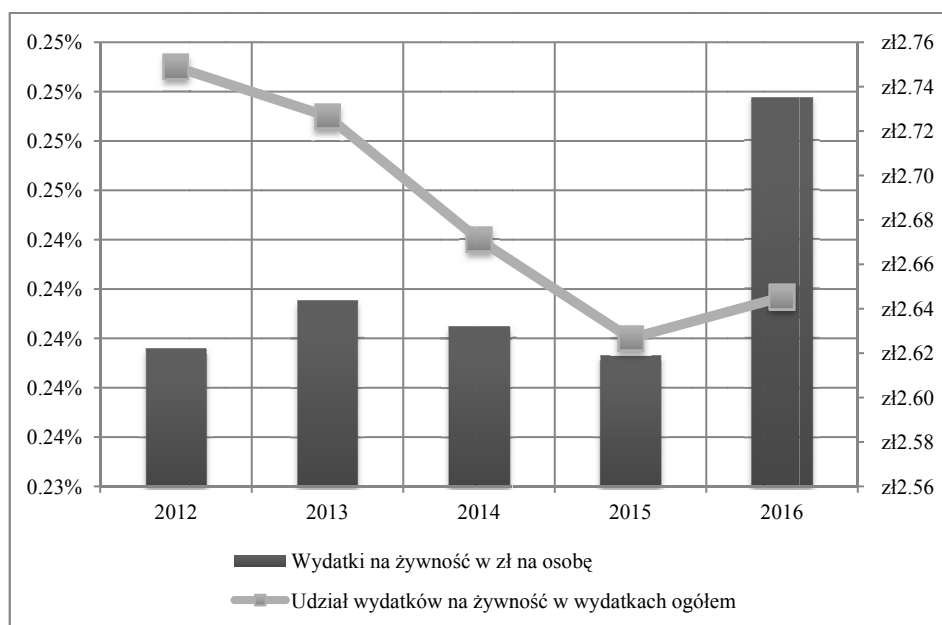
Rys. 2. Średni miesięczny dochód i wydatki gospodarstw domowych
(w ostatnim roku z uwzględnieniem środków z programu „Rodzina 500+”)

Źródło: na podstawie: [GUS, 2017].

Jak wskazano na rys. 2, od początku badanego okresu (2012 r.), zarówno poziom dochodu rozporządzalnego, jak i poziom wydatków zwiększa się. Dochód rozporządzalny charakteryzował się najmniejszym przyrostem w 2013 r. względem roku poprzedniego. Zaś w 2016 r. przyrost dochodu był najwyższy (względem roku 2015). Również w 2016 r. wysokość dochodu rozporządzalnego – pozostającego do dyspozycji gospodarstw domowych – osiągnął poziom najwyższy. Podobna tendencja utrzymuje się w przypadku wydatków ogółem, w podziale na osobę w gospodarstwie domowym. Największą różnicę między dochodem rozporządzalnym a wydatkami ogółem odnotowuje się w 2016 r. (różnica aż o 342,92 zł). Oznacza to, że gospodarstwa domowe, osiągając coraz wyższe dochody, nie przeznaczają ich w całości na konsumpcję bieżącą. Udział wydatków ogółem w dochodzie rozporządzalnym od 2012 r. do 2016 r. przyjmowała wartości malejące. W 2012 r. wydatki ogółem stanowiły 82,24% dochodu rozporządzalnego. Od tego czasu wartości maleją – w 2016 r. wydatki stanowiły 76,74% dochodu rozporządzalnego (o 5,49 p.p. mniej niż w roku 2012).

Wśród wydatków, które zaprezentowane zostały jako wydatki ogółem, wyróżnić można te, które przeznaczane są na odzież i obuwie, wydatki związane z mieszkaniem lub wydatki żywnościowe. W 2016 r. (w kwartałach od II do IV) gospodarstwa domowe zamieszkujące w mieście i pobierające świadczenie wychowawcze „Rodzina 500+” przeznaczały 22,8% wydatków na żywność i napo-

je bezalkoholowe. W tym samym okresie wiejskie gospodarstwa domowe na żywność i napoje bezalkoholowe przeznaczały o 5,2 p.p. więcej. Poziom wydatków na żywność oraz ich udział w wydatkach ogółem zaprezentowano na rys. 3.

Rys. 3. Wydatki żywnościowe oraz ich udział w wydatkach ogółem

Źródło: na podstawie: GUS [2017].

W czerwcu 2017 r. Główny Urząd Statystyczny sporządził notatkę z badania sytuacji gospodarstw domowych w 2016 r. (w świetle wyników badania budżetów gospodarstw domowych). Według tego badania w 2016 r. wyraźnie poprawiła się sytuacja materialna gospodarstw domowych w Polsce. Gospodarstwa domowe osiągnęły wyższe dochody, ale przy tym ponosiły wyższe wydatki. Również gospodarstwa domowe miały większe możliwości oszczędzania, ponieważ wzrosła nadwyżka dochodów nad wydatkami. W stosunku do roku poprzedniego (2015) poziom przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na osobę zwiększył się o 7%. Przeciętne miesięczne wydatki wśród gospodarstw domowych w stosunku do roku ubiegłego zwiększyły się o 4,3%. Szczególną uwagę należy zwrócić na uruchomiony w kwietniu 2016 r. program „Rodzina 500+”. Środki pochodzące z jego wypłaty stanowiły 16,8% dochodów rozporządzalnych (na jedną osobę) wśród gospodarstw domowych, które to świadczenie otrzymują. Wśród miejskich gospodarstw domowych udział świadczenia „Rodzina 500+” w dochodzie rozporządzalnym wyniósł 15,4%, zaś na obszarach wiejskich – 18,5% [GUS, 2017, s. 8, 13].

Jak wskazano na rys. 3, średnia miesięczna kwota wydatków na żywność na osobę w gospodarstwie domowym przyjęła najwyższą kwotę spośród wszystkich badanych okresów (od 2012 r.). Jak wspomniano, zarówno dochód rozporządzalny (ogółem), jak i wydatki ogółem z roku na rok regularnie zwiększały się. Odmienną zależnością charakteryzuje się poziom wydatków na żywność. Najniższą wartość przyjęły w 2015 r. Udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem najwyższy osiągnął w roku 2012. Zwrócić uwagę należy na to, że od 2012 r. do 2015 r. udział wydatków na żywność w wydatkach ogółem stopniowo zmniejsza się. Zaś w 2016 r. w stosunku do roku poprzedniego udział wydatków na żywność zwiększył się. Utrzymanie się takiej zależności w przyszłości, kiedy możliwa będzie analiza długoterminowa, pozwoli na potwierdzenie, że zależność ta jest niezgodna z pierwszym prawem Engla. Zgodnie z nim, w miarę wzrostu dochodów gospodarstw domowych zwiększają się wydatki na żywność, lecz ich udział w dochodzie ogółem zmniejszają się. Ponadto przy zwiększonym dochodzie rozporządzalnym wzrost wydatków na żywność związany jest nie tylko ze wzrostem ilościowym, ale również jakościowym – kupowana jest żywność lepszej jakości [Świetlik, 2015, s. 347-362].

Podsumowanie

Gospodarstwo domowe w literaturze pojmowane jest w sposób wieloznaczny oraz utożsamiany z pojęciami pokrewnymi, takimi jak rodzina, rodzinne gospodarstwo domowe czy konsument. Prowadząc budżet, gospodarstwo domowe po stronie zarówno dochodów, jak i wydatków zapisać może wiele pozycji (przychodowych oraz kosztowych). Wśród wydatków wymienia się przede wszystkim wydatki na żywność. Po otrzymaniu środków pochodzących z programu „Rodzina 500+” dochód gospodarstw domowych zwiększył się (zwłaszcza wśród gospodarstw na obszarach wiejskich), przez co gospodarstwa domowe mogą podejmować decyzje o zwiększeniu wydatków (np. na rzecz potrzeb żywnościowych). Po wprowadzeniu świadczenia „Rodzina 500+” nastąpił znaczny wzrost wydatków na żywność w porównaniu z latami poprzednimi. Na wzrost wydatków na żywność wpływ ma również poprawa jakości spożywanej żywności. Prócz środków finansowych pochodzących z programu „Rodzina 500+” gospodarstwa domowe odczuły wzrost dochodów poprzez dobrą sytuację na rynku pracy (niska stopa bezrobocia – w październiku 2017 r. wyniosła 6,6%; podniesienie płacy minimalnej do 2100 zł brutto od stycznia 2018 r.). Nastąpił także wzrost udziału wydatków na żywność w wydatkach ogółem. Wysnuć

można wniosek, że pod wpływem otrzymanych dodatkowych środków finansowych w postaci świadczenia prorodzinnego nastąpił wzrost wydatków na artykuły spożywcze, a także wzrost ich udziału w wydatkach ogółem. Pamiętać jednak należy, że jest to analiza krótkoterminowa.

Literatura

- Bywalec C. (2017), *Gospodarstwo domowe: ekonomika, finanse, konsumpcja*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Krakowie, Kraków.
- Galbraith J.K. (1979), *Ekonomia a cele społeczne*, PWN, Warszawa.
- Gelles R.J. (2000), *A Life Course Approach to Family Violence* [w:] S. Prince, P. McKenrt, M. Murphy (eds.), *Families Across Time: A Life Course Perspective*, Roxbury Publishers, Los Angeles.
- Gitman L., Joehnk M., Billingsley R. (2014), *Personal Financial Planning*, Cengage Learning, Mason.
- GUS (2010), *Budżety gospodarstw domowych w 2009 r.*, Warszawa.
- GUS (2017), *Sytuacja gospodarstw domowych w 2016 r. w świetle wyników badania gospodarstw domowych. Notatka informacyjna*, Warszawa.
- Haikel-Elsabeh M., Nouet S., Nayaradou M. (2016), *How Personal Finance Management Influences Consumers' Motivations and Behavior Regarding Online Banking Services*, "DigiWorld Economic Journal", No. 103(3), s. 15-34.
- Musiał M. (2015), *Zastosowanie instrumentów zarządzania finansami osobistymi w polskich gospodarstwach domowych*, „Kwartalnik Kolegium Ekonomiczno-Społecznego Studia i Prace SGH”, nr 3, „Finanse Publiczne i Ubezpieczenia”, t. 4, s. 233-2434.
- Światowy G. (2012), *Gospodarstwo domowe jako kreator przemian społecznych i gospodarczych*, „Konsumpcja i Rozwój”, nr 2(3), s. 56-66.
- Świetlik K. (2015), *Konsumpcja żywności w Polsce w minionej dekadzie. Uwarunkowania i tendencje*, „Handel Wewnętrzny”, nr 5(385), s. 347-363.
- Wiśniewska A. (2016), *Determinanty nadmiernego zadłużania się polskich gospodarstw domowych*, „Współczesne Finanse. Teoria i Praktyka”, nr 1, s. 91-100.
- Zalega T. (2012), *Konsumpcja. Determinanty – Teorie – Modele*, PTE, Warszawa.

FOOD EXPENDITURE IN THE BUDGET OF POLISH HOUSEHOLDS CONSIDERING THE PROGRAM “FAMILY 500+”

Summary: The household is the oldest and the most numerous entity in the economy system. The purpose of a household is to provide its members with maximum benefit from the goods being purchased. In addition, the household has the ability to make deci-

sion, including economic and financial decisions. The household appropriately divides, many household dedicate to current expenditure (including food expenses), commitments (repayment of loans), and savings and investments. The purpose of this article is to analyze the share of food expenditure on the household budget. In addition, household income will be analyzed before and after the introduction of the “Family 500+” program. The hypothesis is the after the introduction of the “Family 500+” benefit, financial means being at the disposal of Polish household have. Financial and food expenditure increased too. The secondary hypothesis refers to the face that Engel’s law is confirmed.

Keywords: household, “Family 500+”, household budget, income, expenses, Engel’s law.